

MAGIRUS, GEORGIUS VON HATTINGEN

Kort vnderrättelse om then fast
förskräckelige och fahrlige siukdomen
pestilentien, ... : sammanfattat aff:
Georgio Magiro

1654

EOD - Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 12 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400- till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
 - Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
 - *Sök:** Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
 - *Klipp & klistra:** Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).
- *Ej tillgängligt i varje e-bok.

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkor för användning: <https://books2ebooks.eu/csp/sv/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 40 bibliotek från 12 europeiska länder denna service. Sök böcker tillgängliga för den här tjänsten: <https://search.books2ebooks.eu>
Mer information finns tillgängliga via <https://books2ebooks.eu> boken.

Kungl. Biblioteket
STOCKHOLM

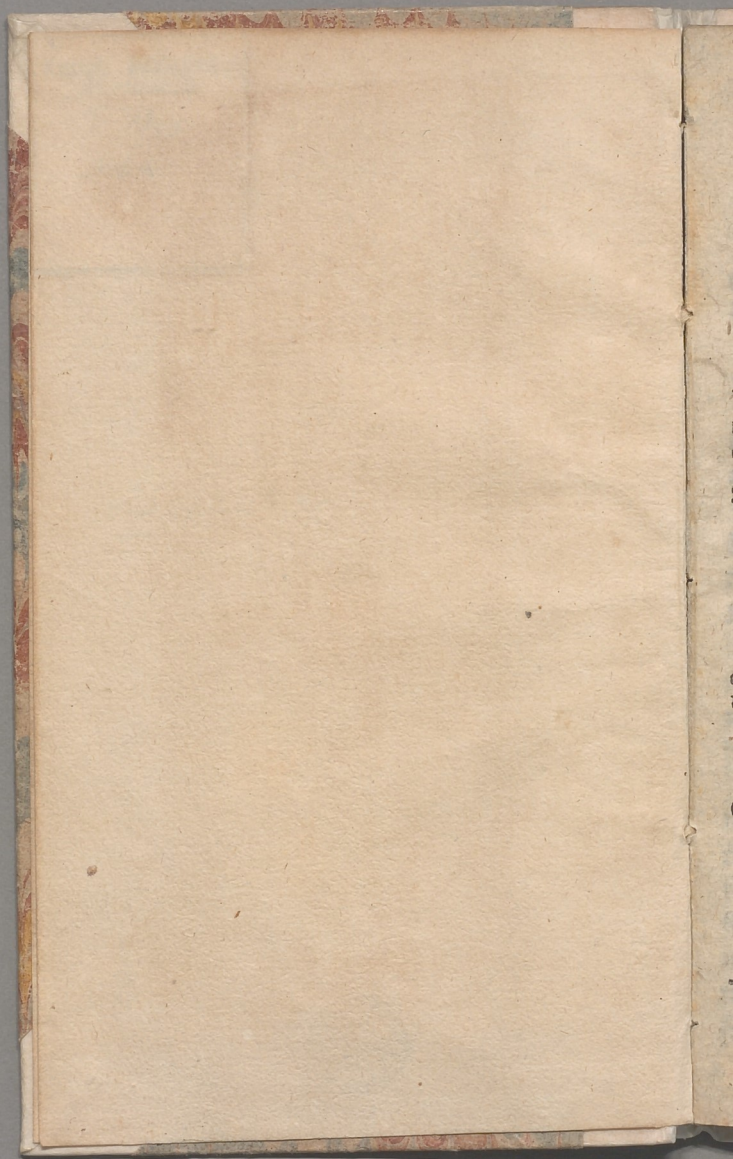
F. 1700

Med.

F. 1700
2745

MAGIRUS, G

Kort Underrättelse

Om

Ehen fast försträckelige och fahrlige
Sjukdomen

Westilentien/

Hwadän hon förnemligen orsakas/
och huru man/ nåst Gudz nådige Bistånd och
Wälsignelse/ både kan från henne blifwa förs
warat eller præserverat; Så ock/the som eher
medh behäftade äre/ cureras och botas;
Vthi ehene beswärlige tijdh icke mindre
nödigh än nyttigh at läsa.

Swilken är

Fäderneslandet til wälmeent Tienst/
sampt the beträngdes gagn och bästa/rensfalla
ligen sammanfattat aff:

GEORGIO MAGIRO, ab Hattin-
ga, Doct. & Reipub. Gothob.
Med. Ordin.

Götheborg/

Tryckt aff Amund Grefwe/
Åhr 1654.

Sap. 16. v. 12.

Swårken Sårter eller Plåster hela-
de them/ utan titt Ord H&Kre/ som
alla helar; Ty tu hafwer Wåld både
öfwer Lyff och Dödh.

Corn. Agrippa.

Nullum pro conservanda vita &
fanitate utilius consilium, quàm absti-
nere à Medicis indoctis: Nulla ad
fanitatem & senectutem via certior,
quàm Medicis inexpertis caruisse.

Plato in Timæo.

Fortibus & violentis medicamen-
tis non temerè utendum, nec corpus
inconsultè movendum esse monet. Et
Crato addit debile medicamentum
repetitum minori periculo idem præ-
stare, quod forte semel & confertim
afficit. Ideo medicamina pauca tibi
tenenda sunt, quorum operationes vi-
resq; jam multoties sis expertus.

Foretalet.

Hru bedröfweligit / ålendigt
och flageligit Menniskiones Les-
vernes Tilstånd är / kunna jämpte
andra Wederwårdigheter / Dlycs
for och Plågor som oss nästan alla Sgnableck
öfwerhängia / jämwäl Siukdomars otalige
Hoop / som ächskilligen oss anfächta och fiende-
ligen wåre Liff och Hellsa tilfättia / wara een
märckeligit och klare Wtenesbörd. Hwillas
Håffteigheet och Grynheet offta så stoor är / at
the utan ächskildnat emoot hwar och een Mens-
nistia grassera och sitt Tyrannij föröfwa icke
något Seänd / Råd eller Ålder stonandes / ey
heller någon Dre / Rum och Ställe anseendes.
Ibland hwillka / hoo icke seer / eller försätligen
nekar then besmettelige Pestilencien alla andra
öfwergå och såsom Öfwerwåldeet wåldsamligen
föra / han måste sannerligen wara antingen
stockblind / eller grufweligen sáfunnigh / emedan
ingen annan Siukdom / så hastige och medh så
stoor Håffteigheet ineger Hiertat / som är Liff-
sens första Åder. Källa och Boning / förreyker

thet naturlige Warma / förskingrar the lifflige Spiritus, förswagar alla Menniskiones Krafter / och såsom i ett Sgnableck gör hennes Liffl til intet. Thetta seer man / icke utan största Sorg / Suckan och Tårar / Pestilencien (Gudh bättre) ale förmycket och offta vchraeta, I thet hon icke allenast nu then ena / nu en annan aff gemene Man och then ringa Hopen oförmodeligen antastandes / såsom lee förgiftige och skadeligit Willdiyr dråper ; utan ock insmygandes i förnåme Adelige sampte Furstlige Huus och Familier / otalige aff them grymmeligen bortrycker : Ja, som offtast hela Städer / Land och Provincier på kort tids och få Månader ynckeligen föröder och vchplundrar / hwilket icke allenast åchskillige tidsers Historier nogsampte betygga ; utan ock närwarande tidsz Förfarenheet om thet loflige KonungaRike Danmark / Danskier, Stadh och andra omlyggande Orter meer än nock gifwa off thet om ett flageligt och ögonstinkligt Wienesbörd. Hwarföre widh thenna tidsen / medan off icke ringa medh then besmittelige och högestadelige Siudomen på thenne Orten hootas / och gemene Ordspråket lyder :

Tunc tua res agitur, paries cum proximus ardet,

Thet är :

När

Når Elden til sin Granne når Tijn Saak så wist i Fabra står.

Haar migh icke syns orädeligie / så för mitt
Embets och gemeene bästas skul; Som til at
här medh tieno/ och någor lunda wåre Fädernes-
land vndsättia / at sammanfatta thenne eensfal-
lige Bnderrättelse/ hwar igenom man icke alles-
nost then grusweliga Smittans Art och Egen-
skap/ sampt/ thes Orsakers wissa Kundskap kan
inhämta; utan ock sigh til Hielp och Nytt
ther emoot wisse och proberade Remedier
bruka / hwar medh een kan effter Gudz nådige
Behagh sitte Luff och Hellsa ifrån sådan häffteigh
och grym Tyrans Sswerfall en godh tiidh för-
wara och uppehålla. Hwilket mitt Bpsät iagh
förmodar icke ogillat blifwa/ utan heller allom
til Nytt och Wålfärd warda ländandes.

Thet första Capitlet.

Pestilencie är (som off Dawidz Historia
1. Paral. 22: 12. 14. Besittnes) tillifka medh
Krisz och Hungersnödh ett besynnerligie
Gudz Rijs och Syndastraff / ther medh han
Menniskiorna för theras stora och grofwa
Synder näpser igenom förgiffteigh Pestilensit
Luffe ochspridd i Wädree/hwilken sedan öfwer

Inånga Menniskior genom Skadeligt förgiff-
tande vchwidgas. Zhenna slagz Siukdom är
ganstka wederstyggheligh/ besmitteligh/ och håff-
tigh/ hwilkens beynnelse är oförmodeligh/ bes-
dröfweligh och försträckeligh; Zhes foregång
itt ynckeligie Spectakel sampt grufweligie Tys-
rannij och Grynheet emoot hwarshanda Or-
ter/ Städer och Land/ then ingens helbregda/
Köön eller Alder förskonar. Och åndoch then-
na Pest jämnwål öfwer sielswa Medicinæ Do-
ctores wådeligen härskar/ them också dräper/
och såsom ett rasande Willdiur meredeels alla
Medel förachtar; Bör listwål en wålberånckte
och kloof Medicum, på thet han både sig och
andra medh tienlige Låkedomar moot henne
förwara/ och the besmittade/ så myckie Natus-
ren och Konsten förmå/ befrija och hielpa kan/
hafwa sig thes Egenstaper och curerande wål-
kunnigh och bekant. Men then Smittans es-
gentlige Bestaffenheet at vchsäija och bestrif-
wa/ är fast omöijeligie: Hwadän kommer / at
skundom Wån/ skundom Qwinnor/ nu Ynglin-
gar/ nu the Gamble snarare besmittas och bort-
döo: Then naturliga Eijtheet också/ och Sym-
pathia emellan hans Kropp som meddelar
Smittan/ och then som smittat blifwer/ gör myc-
ket til thes Förökning/ hwar aff vnderijsden be-
funnit är at Siukdomen/ androm ostade/ alle-
na

na ibland Slächte och Förwancer inbördes sig
förwisdgat hafwer.

Han förmerar sig och tillager på äckskillig
ge sätt; genom Andande/ Luchten/ Warma/
Käddhoga/ Swett/ sammanboende/ Kläder/
Penningar/ 2c. Hwilket man icke måste sig
öfwer förundra / emedan wij see och låra aff
Förfarenheten / at Pestilencien som vnderijs
den på thesse Landzortter grasserar, meredeels
icke så härkommer aff oreen Luffte och förgiff-
tigh Stanch vthi Wädret; som ellies införes
från andra Orter/ och aff förr besmittade främ-
mande Meniskior vhspruides. Men althens-
kund Pestilencien som oftast sammanfogar
sig medh någon aff the bekante Qualiteters
Excess eller Öfwerflödh och inwärtas Humo-
rum eller Wätskors elaka Disposition, res-
ta sig förchenskuld mycket fastare thes Ämpne
och Seminaria vthi the fördärswade och stem-
me Wätskors sammansamlade Myckenheet;
För hwilken Orsaak skul/ the som hafwa i sig
sådana stemma Wätskor/ och äre til Kroppen
fyllige / hastigare och oftare plåga aff henne
anfächtas / emedan the hafwa Kroppar medh
sådana Slemheter vpsylte/ som äre mächa be-
nägne och disponerade til at fördärswas.

The förwan är ock the förgiffade Pesti-
lensiske Wädres och Lufftens Besmittande/

then wis all Sagnableck igenom Glåfande an-
singen draga neder på Lungorne och Hiertat/
eller med genomblåfande omkring i hela Kropp-
pen stingra/ een krafftigh Orsaak aff Gudh här
kommen. Zy Gudh/ en rättfärdigh Misshär-
ningars Håmpnare/ brukar P. silentien som
en besynnerligh Gisl och Plågorijs när han
Menniskiones Synder straffa wil; som man
hafwer at låsa Exod. 9. Levit 18. Deut.
28. och 1 Paral 22. Han brukar ock som off-
tast Planeternes och the andre Stiernornes
olycksamme Sammanfogelser/ Förmörckelser/
Cometer/ och andra Himmelssteckn/ som medh
sina skadelige Influentier och Strimor förgif-
fitta och besmitta hwad the widkomma / och
förwandla vthi en slem Qualitet och Egenskap;
hwar aff Menniskiora/ som theras Wåfån-
de åre vnderkastade/ falla i många och åthskill-
lige/ meer eller mindre skadelige/ Siukdomar.

Lufften warder också offta fördärfwat aff
the vpsstigande Suctigheter / när förrustnade
och förgiffte Dunster medh henne förblan-
das; hwilla vplomma vthaff diupa Hool och
Gropar / som blifwa effter Jordbåfningar /
Item aff Bårggrufwor och Metallröök/ aff
heemlige Waak och oreenlige Rum; Så och
Kårr/ Moraas och stillaståndande slem Watern/
besynnerligen thet man rötter och torckar Lijn:
sampe

sampte vchaff andra sådana Rum och Ställen/
hwar aff Lufften drager samman en Slemheet/
ther igenom skadelige Besmittingar förors
sakas.

Här til är talat om Pestilenciens Ursprung
och Orsaker; Nu följer om Teckn och Känne-
märcken ther til. Hvilka gemeenligen nämp-
nas treggihanda som tillänna gifwa thes in-
stundande / Närwarelse och Vthgång. För
Kortheet skul wil man nu allenast omröra the
Teckn som vchvissa thes Närwarelse: Säs
som äre Kraffternes hästige och hastige För-
swagande / Beswimmelse / Hiertebåsning / en
hietigh / och som offtest städzwarande hastigt an-
eråffande skälswa / medh Rysande / Väswande
och stoort Darrande / så ac the inwärttes Lem-
marna aff een hästigh Heeta brinna / och the
vchwärttes Ledemoterne steelna och blifwa hårde
off stoort Köld och Frossa: Pulsen är ringa/
stilla / swagh / ofstadigh / hastigh / doch stundom
måtteligh: Andedrächten lijken / beswärligh /
hård / stundom hästigh / så ac Brösteet mycket
vphåfwes: Qwalmige Guchtigheeter vpskijsa
til hiernan: Stoort och hästigh Hufwuds-
wårck: Drooligheet och stoort Ängslan / Säm-
heet / Rasert / nästan ondwiskeligh Benägen-
heet til Sömpn; eller ock ijdlesampte Wakan-
de; Synens Förklening / och synlige tingz äth
U v stillige

Illige Förändringar; Smakens förlorande/
 oljudeligh Först/ Appetitens och Maaclustens
 bortmiffande/ medh Leeda/ Wämjelse och Bp/
 kastning / alle naturlige och lifflige Kraffters
 förswagande/ Munnens och Dreonligheternes
 Standt/ Efferbölders/ Swulnaders/ och andre
 röda och blåachtige Frefmars Bpfallande/
 utan på Liffwet; Enfannerligen baaf Sronen
 i Hiernans Siukdom; vnder Armarna i Hier-
 eas/ och widh Liumskan/ i nedriga Liffwets Pe-
 ste. Men thet wiffaste och otwifwelachtigste
 Pestilenciens Känneteckn är en wijda gralle-
 rande och hastige öfwerfallande Smitta/ som
 ganska många oförmodeligen och hasteligen v-
 tan ächskildnat öfwerijslar och ancastar / och på
 kortan tisdh medh grufwelige Tilfälligheter een
 Menniska aff daga tager.

Thet andra Capitlet.

Sär til hafwe wis forteligen Pestilenciens
 Art och Egenfkap effter thes Orsaker och
 Känneteckn betrachtat; Nu fordrar Ord-
 ningen/ at wis några besynnerliga Stycker om
 thes Boot och Låkedomar införa; Hwilla äro
 utwegghanda: Præservatoria och Curato-
 ria. Præservatoria eller then Låkedom/ hwar
 medh man siggh för Pestilencien förwarar/ haer
besyns

besynnerligen siet Rum medan Pestis begyn-
nas / och är mycket tryggare och önskeligare.
Men Curatio, egenteligen så kallat / är then
som brukas när Pestis är närvarande / hwil-
ken ställan winner någon önskelig Krafte och
Wärkan; Ty när thenne stemme och häffige
Gästen en gång haar ens Liff och Kropp in-
tagit / kan han näppligh medh någon Macht och
Konst fördriffwas.

Så alchenstund sage är / at thenne Siukdo-
men är off Gudh såsom icke Syndastraff / thet
medh han plågar siet Ord; och Bud; Öfwer-
trädare / måste man icke strax fly til naturlige
Läkedomar och Remedier: Ty när Gudh
wredh är / och står thet emoot / är alle fåfänge /
och när man öfwergifwer Skaparen / är een
swår Synd at förtrösta på blotta Creaturen /
hwilken icke allenast Kroppens / ythan och Siä-
lennes Siukdomar förökar / görandes them al-
deles obotelige / För hwilket Konung Ussa / se-
dan han ganstka häffteligen i twanne Åhr haar
warit plågat medh Wärd i Götterna / måste
ömlendeligen döo sin loos / 2. Par. 16. Trygga-
re är följa Syrach; Råd; Cap. 38: 9. Min
Son / när tu francel åst / så förachta thetta icke;
utan bedh hEren / så gör han tigh helbregda /
låt off Synden / och gör tijn händer ostraffe-
liga / och rånfa tict Hierta ifrån all Misgär-
ning /

ning/2c. Sedan lär Läktaren till tigh/2c. Så
råder Gudh hoos Jeremiam cap 3:12. Wände
om tu affällige Jsrael / så wil iagh intet wän-
da mitt Ansichte ifrån ider; Ty iagh är barm-
hertigh/ säger HERRen/ och wil intet wredgas
ewinnerliga; allenast känn tijnna Wäsigärning/
at tu emoot HERRan syndat hafwer. Och sågh
(O Menniska) wisdare medh then helge Bern-
hardo: O HERRe/ iagh hafwer illa lefwat/
förlät migh mijna Synder; Thet gör migh
wål fyllest til all mijn Rättfärdigheet/ at finna
tigh allena nådeligen/ moot hwilken allena iagh
syndat hafwer. Och medh Augustino, *in*
Soliloq. Jagh hafwer/ O HERRe/ thet brutit/
för hwilket tu kan migh fördöma; Men tu
hafwer thet intet förlorat / hwar medh tu kan
göra migh saligan/ alt mitt Hopp och Förtrösta-
nings Wisheet står til tigh allena/2c. Thetta
Rådet hafwer Konung Hiskias efterfölgt/ och
hans Liffstidh bleff sedan förlängd i femton
Åhr. Thersföre Skole innerliga Böner/ eller
Gudz Namns flitige Åkallan/ Förhopning
om hans Hielp/ en sann och alswarsam Booe
och Bättring/ sampt gudfruchteigt Leswerne/wa-
ra först och främst thet wiffaste Medlet/ tryg-
gaste Tilflycht/ och fastaste Bestydd. Ty så
som Gudh i sin rättfärdige Brede för våra
Synder skul veshänder Pestilencien / som är
grym

grymmare än någon Huggorm och Basilisk /
 Lejon eller Draka; Alltså omgifwer han / såsom
 medh ett fast Wårn / och beskyddar vnder sina
 Wingar / vthaff sijn omäteliga Barmhertig-
 heet / alla som göra en alfwarsam Bättring / at
 the icke skola fruchte för Nattenses Styggheet /
 för the Skott som om Dagen flyga / för Pestil-
 lencie som i Mörckrena wanckar / för then Siu-
 ka som om Middagen wanckar. Om tusende
 falla widh tijnna Sijdo / och tiosotusend widh tijn-
 na höggra Sijdo: Så skal thet doch intet drab-
 ba vppå tigh. Tigh warder intet onde weders-
 farandes / och ingen Plåga skal nalkas tijnne
 Hyddo. Ty han hafwer besalt sijnom Anglom
 om tigh / at the skola bewara tigh på allom tinom
 Wågom: At the skola bära tigh på Händer-
 na / och tu icke stöter tin Foot på Stenen. Han
 skal måtta them medh länge Liiff / och skal betee
 them sijn Saligheet. Såsom Herren Gudh
 lofwar / Psal. 91.

När man således haar wunnit en nådigh
 Gudh / Så kan intet wissare och tryggare Me-
 del vpsinnas / än at man hasteligen flyr / och then
 Luste som medh Pestilencie är förgiffat / i en
 annan helsosam och reen Luste förwärlar och
 ombyter; Såsom gemeene Werferna lyda:

Hæc tria tabificam pellunt Adverbia pestem,
Mox, longè, tardè, cede, recede, redi.

Thet

Thet är:

Enn Ord drifwa Pestilenssk Meen ;
Snart/långt/seent/fly/faar/kom igen.

Förty ingen annan Bchwägh och Medel är
til at vndwiska en förgiffat Pestilenssk Luffe/
och wis måste ellies moot wår wilja then ins
dricka / om wis icke begifwa oss til then Dre/
ther Lufften är heel reen och obesmitat ; Men
emedan ey allom är tillæit frälssa sig medh
Glychten / och man ey utan Gudachtigheet och
Dmildheets Beskolning kan sicc Embete och
Kallelses Syflor öfwer gifwa / måste man sig
på thet högsta winnläggia / at så wål almenne
Lufften vthe / som enstulte hemma i husen så
småningom förändres / råttas och rånnes / och at
Pestilenciens Orsaker småningom förtages.
Thetta kan lätteligen skee när Sfrverheten för
biuder all Tilfalle til almenne Lufftens För
rottenheet / och Förgiffande / och påbiuder hålla
allestådes reenligt ; Så at aff almenne Ga
tur all Träck / Dreenligheet och Slemheet / i
hwilka Pestilencien ligger fördold / vchsföres vch
om Staden.

Lufften hemma i husen / Seuswor och Sån
gekamrar kan rånhas medh Eldgörande aff
godh Wedh / såsom Enetråå / Fohr / Bööf /
Ust / &c. Så måste och Wädret som Lufftens

Bp

Vptörande är / anten thet är regnachteigt
Sunnan effter, eller blåser från een förgiffte
Ort / Såsom och Morgon och Affton Töckna /
medh tiltäppte Fenster och Dörrar vthslutas :
Men Nordan och Östan Wädret / om thet är
klart / måste genom öpne Fenster inlätas af
genomblåsa husen. Thesförvtan bör man
Affton och Morgon aff wälluchande Saker
i husen vptända Röökwärck : Såsom aff E-
neqwistar / Enebäär på Glödh lagde / Malört
frödh och Qwistar / Lawendel / Ruta / Meyran /
Hiertans Frögd / Rosmarin / Neglickor / Unge-
lika / Bockhorn / Beck och Swastwel / antingen
på Elden / eller i een heet Potta lagde.

En förnämligh Doctor berömmet högeli-
gen fölliande Röökwärck : Tagh Rökelse / Ene-
bäär lijka mycket aff hwart slag / och lägg thet
på Glöden ; hwilket ändoch thet synes ringa
och gemeent : Hastwer thet doch besunnis män-
ge andre Röökwärck wide öfwergå.

Sammaledes berömma Doct. Sennertus
och G Horstius storligen aff egen Förfaren-
heet thetta Pulwer : Tagh Enebäär fyra Räs-
war / Alandzroot / Biörckebarell / Säfwenträå /
Bockhorn / två Räsvar aff hwart slag / Es-
kelöff / Myrrha / tw lodh aff hwart slag / Gör
ther aff ett Pulwer til Röökwärck. Finnes på
Apoteket til köps för 3. öre Silff. M. lodet.

Än förnämligare äre thesse: Myrrha, Kō-
felse och Bernsteen lagde på Glödh eller heeta
Zegelsteenar beständte medh Aetitia/ ther vthi
Kōfelse/ Mirham/ Wichrijs / Neglikor och
andre emoot Pestilencien tienlige Saker äre
blötte; Så finnes ock på Apoteken beredde
Lius. at röfia medh.

The Riske kunna ränka Lufften medh koste-
ligare Saker/ hwat medh både Hufwudet och the
luftige Spiritus aff thes liusliga Luchte kunna
wederqweckias/ hwilka lätteligen vthu Apotes-
ken kunna förskaffas.

Recipe, Aloeträä/ Ladani optimi, Sty-
racis Calamitæ, aff hware thera Ett Lodh /
Bernsteen halffannat Qwincin/ Rōda Roser/
Lawendel Blomster/ Angelike Root/ aff hware
thera Ett halffe Lodh / Aliptæ Moschat Ett
Qwincin / the skola sammanstöcas til grosse
Pulwer/ aff hwilket så mycket man medh cry
Finger taga kan/ Skal i Seufwor och Kamrar
läggias på Glödh; Medh thes Rōdskola Hus-
sen upfyllas / sampt Kläder och Skjortor be-
rōfias; In the gifwa en liusligh Luchte. Sams-
malunda kan samma Pulwer / cum suffic.
quant. tragacanthi som i Rosenwaen är up-
blötte/ göras til små Kakor / aff hwilka een eller
två kunna läggias på Glöden. Lodet kostar
16. Öre Silfwer Myne.

Then

Then som wil sigh ifrån förgiffat Luffe för-
 vara när han måste vthgå at förrätta sine
 Bestälningar / han skal som oftast tugga i
 Munnen Zedfår / eller Calmus / Pimpinella /
 Angelica / Alandzroot / Diptamum, Impera-
 toriam, först blötte i Actelia / och sedan torck-
 de; Citronskal / Cnebår / Lagerbår / &c. Så är
 och Confectio Liberantis ett ädelt moorgiffte
 eller Antidotum, om twänne eller trenne små
 Kafor ätas ther aff på fastande Waga; The
 äre liustigare til Smaken / och kunna tryggeli-
 gen gifwas hafwandom Qwinnom / Barn / och
 allom etwad Alder the vthi stadde äre.

Trochisci sublinguales, eller små Kafor
 som man kan hålla vnder Tungan / skole altidh
 hafwas i Munnen; The göras aff effterföl-
 jande Saker: Recipe Citronskal / Zedfår /
 Angelica / aff hware 1. Qwincin / Mustæ / Cas-
 neel / Blåswårdz Lillia aff hware 20. Korn /
 Spec. Liberantis halffe Qwincin / Socker-
 Cands 2. Lodh cum sufficienti quantitate
 Theriacæ Androm. Thesse skole ganstka låns-
 ge sönderstödas och ther aff göras en hård
 Degh / aff hwilken sedan skola göras små Pils-
 ler och torckas vthi Skuggan; Sedan när Nö-
 den så fordrar / skal man hålla een aff them vnder
 Tungan til thes hon försmälter / och kan hon sea-
 dan nederswälgas. The vthsluta then förgiffte

ge Pestilens Lufften/ränfa Wädret som genom
Andadrächten indrages/och märckeligen store-
tia the listige Spiritus. Lødet kostar 8. Dre
Silfwer Mynt.

En Smörjelse måste ock skee aff Wacn/
Ollio/ Aickia och Balsam i Nāsebororne/
Handlederne/ Zinningarne/ och omkring Hier-
tat; Sāsom: Wacn/Aickia/Ollia/Balsam
aff Ruta/ Hwijeløfzgrās/Angelika och Citro-
ner/2c. hwilken i Apoteken finnes beredd.

Sā plāga ock för lucheande skul/ at affstry-
chen besmittade Lufften/ stärckta Hiertat och
Hiärnan/och upfriska Spiritus; bāras i Hān-
derne/ Pomeranger/ Citroner/ Qwedenāple/
Malört/ Ruta/ Meyeran/ Angelike Røot/
Wallrian/Dāfwergäll. Grøn Ruta sōnder-
støtte medh Neglike Pulwer / och beblandat
medh listet Aickia / sedan inbunden i Silke el-
ler fiine Linklāde/ār ock ett förnemligit Medel
för Luchten. Men sōlliande Wacn / intagit
i een Swamp och i een listen Byssa inslutit /
ār förnemligare; Recipe, wälluchtande Ros-
senwacn/ Lawendels/ Rosenāickios/ eller Kus-
te/ eller Rølleke Wacn / aff hwart slaggh Sex
Skedar / eil hwilket något listet Neglike Pul-
wer kan lātas / blanda thet sedan sammān i ett
Glaas.

Sammāledes ār Bezoard - Aickia i en
Swamp

Swamp intagen/ nyttigh; Swullen finnes be-
redd på Apocelen; och kostar 2. Lodh 3. Dre
Silwer Mynt. 3 lijfa mätto beredes på
Apocelen ächskillige slags Pomambra som äre
gode at bära i Händerna.

Föllier nu ett gansta krafftige Antidotum
eller Nootgiffte/ at intaga i Kroppen och för-
driffwa then förgiffte Smittan; Recipe,
Mustateblomme som 24. Tijmar är blött i
Acickia och äter torfat Ett halffe Lodh/ Aloetrå
halffe Qwincin/ Syltat Citroneskaal 2. Lodh/
Dretunga/ Hiertans Frögd/ aff hwart halffe
annat Lodh / Väste Theriak 1. Lodh/ Glas
lat Citrone Kärnar/ beredd Coriander/ hwitta
löfzgräs/ Zedfår/ Zormentille och Baggelöte
Root/ förv blöte i Acickia och sedan torclade/
aff hwart Ett halffe Qwincin/ Spec. Liberan.
40. Korn/ Extract aff Angelika ett halffe qwin-
cin/ Syrup. Conserv. aff Citroneskaal/ Limoon
skaal lijfa aff hwart quantum sat ost, ther aff
görs Latwerg eller Electuarium. Thetta skal
man bruka hwar Morgon och så offta en lyster
Ett halffe qwincin/ eller så stoort som een Hasle
nött. Ett Lodh kostar 2. Dre Silwer Mynt.

Ett Pestilens Förgiffdriffwande Pulwer be-
redes sålunda: Recipe Zormentille, Root/
Baggelöte/ Ormeroot/ Zedfår/ Diptamum
album/ eller Asteroot/ Pimpinella/ Angelika/

Mästareört/ Wallrian/ Ålandzroot/ Pestilens
root / Contraijervæ, Marie-Ristell i Wijn
ättelias blötte och torckade/ aff hware halffstans
nat qwincin/ Krabbedgon 1. Lodh/ aff Örtter:
Ruta/ Malört/ Hwistlötzgräs/ Cardebene
dicht aff hware 1. qwincin/ aff Bäär: Lager
bår/ Enebår/ 3. qwint. Mirrha ett halffe qwinc
in/ Indisk Saffran 40. Korn/ alt thetta blanz
das tilhopa och stötes til grane Pulwer/ hwar
aff intages två eller tree Knitzuddar om Mor
gonen på fastande Måga/ Ett Lodh kostar 8.
Dre Silfwer Myne.

Item, Recipe, aff förbemälte Pestilens
Pulwer eller Alexiterio Ett Lodh/ aff Ene
bår rånsfäde 8. Lodh/ thet blöta aff Fijkon 4.
Lodh/ Hanung kokat i Wijn och affstumae
qvantit. suffic. Ther aff göres en Latwerg/
eller Electuarium Præservativum. Aff thet
ta må man hwar Morgon intaga så stoort som
een Castaneenött. Ett Lodh kostar två Dre
Silfwer Myne.

Mörskelar eller Morfulos bereder man widh
thetta sättet: Recipe, aff ostwamb. Pulwer
Ett Lodh/ aff fineste Socker 8. Lodh medh
Klädegräs/ Waen dissol. til Wiche halffe Lod.
Ett Lodh kostar 2. Dre Silfwer Myne.

Ett förnämligit Elixir eller Pestilens Waen
kan således beredas: Tagh Tormentilla/ Baga
gesöca/

gesöta/ Angelika/ Pimpinella/ Mästareört/
 Mariestels Root/ Wallron/ Alandz'oot/
 Zedfar/hwijs Senap aff hwart 3. qwintin/aff
 then rätta Armenist Bolus, för siglat Jord aff
 hwart 2. qwintin/ Negliker/ Aloetrå/ Caneel/
 aff hwart 1. qwintin/ Santal ruhr. Ett halffe
 qwintin/ godh Theriak 1. Lodh. När thetta är
 til Pulwer gjordt/ skal the på giutas Brännes
 wijs 1. Stoop/ och destileras per cucurbi-
 tam in balneo; Dosis skal wara een halff
 Skedh; Doch så at man stundom blandar then
 i andre Medicamenter til Præservation. och
 fastar the på sedan i två Timar/ när the är in-
 tagt. Kostar 1. Lodh 2. Dre Silwer Mynt.

I lijka måtto är ock Swafwel Balsam mät-
 teligen brukat/ eller någre såå Droppar intas
 gic gansta nyttige.

En huusfader måste ingalunda tillåta nå-
 gon aff sine huusfolck vthgå fastande om Mor-
 gonen; utan förr än någon vthgår/ måste han
 äta ett Stycke Brödh blött i Wijnaticlia/ el-
 ler medh Smör öfwerstrukt/ och aneingen med
 Pulwer aff Hwitelöfzört/ eller Pimpinelle/ el-
 ler Rute Pulwer beströdt; Eller han skal äta
 nise/ meer eller mindre Cnebår/ eller tree heller
 fyra Lagerbår/ eller och en Hwitelöfz Kärna.

Man må ock intaga om Morgonen aff Mi-
 thridatio domestico (som aff the gamla

höge berömmes) så stoort som een halff Bals
nötte; hwilket hwat och en Hunsfader lätteli-
gen kan sig förskaffa och bereda på thetta sätt:
Recipe, aff friska Fijson 8. Lodh/ Sla-
lade Balnötte/ Kärnar 4. Lodh/ grön Ruta
3. Lodh/ Hwitslördört/ Cardebenedicte aff hware
5. qwinen/ Salt 40. Korn/ thetta stors
groffte sönder och bestänckes medh luttet Wijn-
äctia/ sedan görs thet såsom til en Latwerg
eller Electuarium.

Recipe: En Latwerg aff Nötter och Ru-
ta 8. Lodh/ Armenisk Bolus, förseglat Jord
aff hware halffannat qwinen/ / Theriak 2.
qwinen/ Saffran 10. Korn/ Syrup aff Eis-
troner 4. Lodh. Thetta blandas tilhopa til en
Latwerg/ och brukas om Morgonen stoort som
een Castaneenötte.

Eller tagh färst Rute/ Bladh 4. Näsvar/
stöte sönder i en Mortare/ sedan giue thet på
Wijnäctia 16. Lodh/ lät så blöcas i tijo Tis-
mar/ tryck thet sedan wäl rih och blanda thet
til Theriak 3. qwinen/ Campher gr. 3. för-
wara thet så i ett Glaas; Thet aff intages een
halff heller heel Skedh om Morgonen.

Här hafwer man sigh at påminna och i adhe-
taga/ at Aetictian haat en ganska stoort Dygd
och Krafft/ särdeles emotte Förgiffte/ och thet
hafwa alla Medici nu många Werldennes
tjider

tider förfarit / at hon kraffteligen emooftår
 Pestilensit^{is} Smitta; Ey skal man heller fin-
 na någon Practicum eller Medicum som icke
 nogsampt erkänner thes läkiande Dygd / och
 thes Nyttå både i Pestilensitens Præservation
 och Curation ey tilbörtiligen berömmet. Hwar-
 före på thet Aetickians Alexipharmaca vis
 eller läkiande Krafft meer måtte förstärckias /
 plåga Medici vthi hente blöta och smälta män-
 ge Simplicia eller Species som hafwa någon
 Antidotalem vim eller Wootgiffis Krafft /
 hwilken sedan thet aff får Namn / Såsom
 Bezoard - Aetickia / Theriak / Aetickia / Aesons
 Aetickia / &c. Thes Compositiones och Gör-
 mängelser finnas hoos Authores äth Pilli^{er} /
 och gör hwar och en nästan sådan Göbland-
 ning effter egen godtycke. Iagh hafwer min
 Composition, temmeligh krafftigh / meddelat
 Apotekaren.

The som förbundne äre medh Ethylskap el-
 ler annan Pliche / och förhensful nödgas besö-
 tia the besmittade / wil iagh troligen förmana /
 at the stifteligen bruka the Medel och Antido-
 tis, som näst elföreanne äre vpräcknade; Til-
 lista medh them / som man bör hålla i Muns-
 nen och tugga; Såsom och the Saler som man
 til at lucta på / skal bära i Händerne. Item
 them som förestrefne äre / i Liffwet at inäga.

Hela ens Förtäring eller Diet bör så wara bestaffat / at hon minst som stee kan aff sig föder någon sem och öfwerflödigh Wätka. Maten bör wara löds och lätt at sammankoka / Ingalunda benågen til Förrottenheet ; Aickia måste altijdh blandas ther til / eller någon annan suur Saffe / såsom aff Citroner / Limoner / &c. Then Maat / som tienligh är / må ock insyltas medh Saffran / Mustateblommor / och Caneel / hwilka the lifflige Spiritus wedergweca til / och stärckia Kroppen inwärt. Ifrån Fruchte måste man sig aldeles affhålla. Doch wå man gemeenligen bruka sin wanlige Spis / ehuru han något groff är / medh mindre någon Dwang wore inkommen / hwilken småningom måste förändras ; Men hurudana sådan Spis bör wara / gifwer wål hwars och ens Tilstånd och Sedwana tilkänna : Ty til at hasteligh ombyta sijn Diet , är intee nytteige / medan all hastigh Förändring plågar wara skadeligh.

Dricken bör wara klare Söl och utan Drägg / eller gode Wijn måtteligen drucket ; Besynnerligen är gode / när man dricker Ålandzrootwijn / Malörwijn / Cardebenedichwijn / och Wijn medh Zedfär / Rosenmarijn / Salwia och Enebäär : Mycket öfwerlastande medh Maat och Drick måste man undfly.

I synnerheet wil man hwarion och eenom för

för denna gången tetta Wijn hafwa recom-
menderat: Iagh Malörknopp een Hand
full/ Cardebenedicht/ S. Dloffzgräs / Hwite/
löfzgräs/ Zedfärs Root/ Måstareört/ aff hware
2. qwine. Pimpinelleroot/ Citronskal/ aff hware
halftannat qwine. Franst Wijn två eller tree
Kannor/ ther aff en Kemmare om Morgonen
kan drickas när man vthgår. Wijnet förbran/
kostar thet öfrige 16. Tre Silfwer Mynt.

Sfningar/ såsom Sömpn/ Wakande/ El-
skog/ Sinnens Bewetelser böre wara måcceli-
ge. I synnerheet bör man wachta sig för
Fruchtan och Bedröfwelse; In vthi Pestilenz
tjider behåfftas flere aff sielwe Rådhdogan
för Siukdomen och Döden/ än aff then för-
giftade Lufften. Förthenkul håller iagh för-
re/ at Klenmodigheet och Rädsla är förnämste
Orsaken/hwarföre en stoor deel blifwer aff Pes-
tilentien öfwerfallen. Förnämliken måste
man sig ifrån allmenne Badh affhålla.

En nödcofftigt och tisdigt Kroppens lossande
från Dreemligheet och Excrementer bör al-
tidh ske antingen effter Naturens fordrande/
eller genom Konst vpsunnit tienligie Medel/
och om Blodet i Kroppen öfwerflödar / eller
Patienten är mycket fylligh/ är gode at man
medh Åderlåtande förminskar Blodet. Men
ther Kroppen är försykt medh åestillige stemme

och Skadelige Vätskor/ måste the vthdragas och förminskas medh tienstlige Läkedomar / hwilket beqwemligast kan ske medh Pillulis Ruffi, Laxerande Corincher/ blött Rhabarbar/ och Agarici, Senesblad/ sampt Laxer Sweetkon.

Doch måste man taga sigh til wahra / at Kroppen icke förmycket vthmattas; Hwarförre är rådeligit at sådane lossande företages med låtwinnige/ lindrige och Naturen beqwemlige Medicamenter.

Omsider måste man ock icke förbigå then Nyttia/ i särdeles Fall. Fonteneller medh sigh hafwa/ hwar medh förnemligen Kroppen från stemme och förrottnade Fuchtheter/ som kunna vara een Materia hwarvthinnan then Pestilensiske Smittan sigh förborgar / ränsas; När the på wisse Armarnas och Benens Musculis aff en förfaren Chirurgo sättas. Hwarvthinnan man doch hwaritom och enom låter sin frise willie.

Thet tridie Capitlet.

Är til är talat om förwarande eller Præservation emoot Pestilencien / Nu wil man komma til the besängdas Curation och botande.

Så snart någon aff ofwänberörde Rönne-
mäcken

inärken befructar sigh wara medh Siukdo-
men behäftat / Skal han sådane ingalunda rin-
ga och fördröija / eller lista såsom ingå
medh honom Stillestånd / utan hasteligen och
strax på samma stunden / eller lixet efter jäms-
wål mitt i Natten sökia til at hielpa och rådda
Liffwet / förr än then förgiffteige Smittans
Krafft incager Hiertat / som är Liffwets för-
nämste Boning / och alla liffliga Spiritus
sompe Kroppens Kraffter förstörer / och thet skal
man begynna / näst innerlige och Gudelige Bö-
ner til Gudh then aldråhögte / medh Alexi-
pharmacis eller Hielp-Läkedomar. Förty
thenne Siukdomens högstskadelige Wäld och
Krafft består förnämligast vthi Förgiffteandee /
som ingalunda gifwer sigh eller wisser för pur-
gantibus eller rånfande Läkedomar; Ja / thet
kan snarare hända / at the wisdare draga / vthi
sprida / och lista som vthfända wide och brede
sielfwe Förgiffteet vthi hela Kroppen. Är för-
thenstul i begynnelsen bättre vphöra medh all
Purgation, til thet Siukdomens Krafft blif-
wer någorlunda förswagat eller och öfwerwun-
nen; Förty vthi een så fahrlich Siukdom lij-
da Kraffterne strax Meen / hwar aff kommer
at Naturen på en gång tillista ey kan både medh
Siukdomens Häffteigheet och then purgerande
Läkedomens Beswärligheet vthårda. Måste
alifå

aleså först försökias medh the sweetdriffwande
Antidotis och Hielp-Läkedomar.

En Swetten är een allgemeen Förgiffrets
vshloekande vthu hela Kroppen / icke allenast
thet som hänger i Blodet / utan ock hela Krop-
sens Beständigheet / och alla thes Deelar / hwar-
före ock vshlutes igenom Swettandet och för-
stingras the Förgiffte som hastwer intaget Hiers
tat.

Sådant Swettande måste företagas och up-
repereras hwar tihonde eller tolfte Tima; En
oansede Förgiffret förste eller andre gången blef-
we driffwic ifrån Hiertat / plågar thet listwål
som oftast / för thes Skadelige Egenskap skul
komma tillbaka / och sökia i sitt förra Rum igen.

När nu Förgiffret är fördriffwic / skal man
begynna temperera och styra Västkorne / och
hwad man genom sådant afföndrande haat
sårskilde / skal man medh en lindrich Läkedom /
hwillken icke thes mindre haat een Förgiffdrif-
wande Krafft / genom then naturlige Behgån-
gen fördriffwa / och the förnämste Ådrarna rån-
sa / när man wål först haat öfwerwägar thet som
i thenna Siukdom bör i ahte tagas; Besyn-
nerligen at thetta icke skeer sedan någon Swul-
nat eller Böld allaredo haat syns / eller begyn-
nar låta sigh märckia. The Läkedomar skole was-
ra: Manna / Castia / Tamarindi, blött Rha-
barber

barbet och Agaricum, Laxer Sweetston/
Laxerande Rosen Syrup/ Laxer Corinter och
Plomon.

Til thesse lindrande Medicamenter wil
iagh soga then höglärde Medici Heurnij Mes
ning om Åderlåtande: Han håller söre / om
Siukdomen tilstundar / så kan han tohla någoc
listet Åderlåtande: Om han haar nu mera bes
gynne, så twistlar han / och kan intet wist säija;
Men om han medh allo haar kommit på gång/
så skal man aldeles thet medh affstå.

Men ibland alle Sweedriiswande Låtedos
mar / är Discordium Fracastorij thet ypper
ste och förnämste, hwar aff Lodet kostar 4. Ö
re Silfwer Mynt. Thet är nyttigt för alla
Personer / all Ålder och Köön / ehwad Com
plexion och Temperament een Menniskia
hafwa kan. Ja / thet är också för Barn och
hafwande Qwinnor tryggte och gagneligte / als
thenstund thet haar medelmåttige och tempe
rerade Qualiteter och Egenskaper.

Aff thetta gifwes then stule effter Åldren och
Tilståndet 10. 20. Korn / halffe / etc / halffans
annat / Ja / wäl twänne Qwinein / smältat
vthi listet Aieckia och någoc etenligt Wacn /
såsom Cardebenediche / eller Klådegrås Wacn.
Eller på följande sätt: Recipe Diascord.
Fracast. halffannat qwinein / Spec. Liberant.

de

de gemmis frig. aff hwart gr. 16. Carde-
benedicht/ och Klådegröswatn/ aff hwart 2. Lod/
Bezoard. nostri Aitickia 1. Lodh Limon Sy-
rup 2. Lodh/ Misc. til en Swettedryck. Num.
A. kostar 16. Dre Silfwer Nyne.

Recipe: Theriac Andromach halffean-
nat qwintin/ Spec. Liberant. 20. Korn/ Kus-
te/ eller Hylleträs Aitickia aff hwart 2. qwine.
Cardebenedicht eller Syre/ Syrup 6. qwintin/
Watn aff Hylleträs Blomster/ och Syra aff
hwart lista/ så mycket som behöfues/ ther aff
blifwer een Swettedryck. Num. B. kostar
12. Dre Silfwer Nyne.

Item Elixir propriet. Paracelsi, är ett
besonnerligt Præservativ och Curativ vthi
Pestilens tidsch/ Angiswic effter Aldren och Kraff-
terne 10. 20. gr. halffe/ heelt qwine. med Rosen
Aitickia 1. Lodh. Misc. til een Swettedryck.

Recipe; Extract aff Angelika/ Zedfar aff
hwart 20. Korn/ Sal. Card. Bened. gr. 21.
til lista medh Socker/ ther aff görs en Bolus
at vthdriffwa Swetten/ kostar 10. Dre Silf-
wer Nyne.

Sammaledes kan och mitt Elixir, som i för-
ra Capitelet är beskriswic beqwemligen brukas/
och incogas ther aff een Skedh full/ eller 1. Lodh/
ther på man skal i Sängen swettas så länge
Krafterne kunna tohla/ och sedan bruka ihetta
sams

sammalunda hwar ottonde Tima / til theß man
platt ingen Hiertans Ungzligheet mera känner.

För them som äre fatige / Rec. Pestilens
Root / hwijt Diptam Root / Tormentilla /
Baggesöca / Zedfar / Lagerbår / alle blötta i A-
rickia och torclade / aff hware 1. Lodh / thetta
blandas och stöces til smätt Pulwer / Sedan
intages medh Arickia halffe tw / ery qwinein /
Lodet kostar 6. Dre Silfwer Mynt. Eller
man må i Arickia intaga Præservativ Pul-
wer / som ofwan til finnes antecknat Ett eller
halffcannat / til tw qwinein.

Tagh Salt så mycket man kan fatta medh
ery Zinger / Wijnarickia 4. Lodh / Blanda
samman til een Swettedryck.

Item, Tagh Theriak 1. qwinein / Wijnar-
ickia 5. Lodh / Senollia 12. Droppar / blanda
til een Swettedryck. Kostar 5. Dre Silfwer
Mynt.

Item, Tagh een Ködlöl / stäär thet aff een
Skiffwa / och gör honom sedan ihool / lägg thet
vthi Theriak Andromachi halffcannat qwin-
ein / Tapp så til medh samma Skiffwa / och
swep honom i wåta Bläär / sedan steck honom
i heet Aska. När thet är stede / skal man thet
vthu pråssa Musten eller Saffet / och blanda
thet til något gemeen / eller Bezoard Arickia
3. Lodh / Thetta intages til een Swettedryck.

Item,

Item, Tagh Angelike Pulwer Ett halffe
quincin/ Theriak 1. quincin/ Wijnruedecis
tia 2. Lodh/ Cardebenediche Wain 4. Lodh/
Blanda til een Swelledryck. Kostar 6. Dre
Siltwer Mynt.

Sammaledes til Låledomens Förändring/
at Naturen icke må wäntas widh enahanda/
kan man taga Electuarium aff Gyllenäggh/
Therial Andromachi, Diascordium Fraca-
storij, Mithridatium Damocratis, Confe-
ctio Liberantis, Electuar. Charlinum,
hwille Compositiones finnas på Apoteken.

Somblige hålla före/ at Förgiffet vthdriff-
wes och then stemma förgiffte Egenheten
som haar intryckt sig i Hiertat öfwerwinnes;
Såsom ock thes naturlige Beskaffenheet/ och
fördolde Krafter som Förgiffet emootstå/
stärckias medh Alexipharmacis och Bezoar-
dicis. Såsom äre: Then rätte Bezoar Steenen
all Förgiffte Öfwerwinare och herre/ thet rätte
Eenhorn/ Hiornehorn/ then rätte Bolus Ar-
menus, förseglat Jord/ 2c. Men ännu är
ingen funnen/ som hafwer något wist/ besynner-
ligt och egenligt Medicament emoot Pestis
lencien kunnat framtee; Til öfwertryrs Gud-
behagar intet at wij något wist Skydd och
Wårn hafwa skole emoot ett så swårt och häff-
tige Syndastraff; Thersöre om någon genom
thesse

thesse ofwantealte allmenne Medel blifwer hul-
pin til Helsen / må han / såsom alt godt / thet
Gudi allena tilskrifwa.

Här skal man i ocht taga effterföljande
Puncter :

Om then siuke / eller Patienten i begynnel-
sen (såsom vnderlifden hända plågar) vpläs-
sar Medicamentet, skal han icke strax gifwa
sigh öfwer / utan om så för Nöden är / andre
och tridie resan försökia thet at inaga.

En heller må man taga illa widh sigh / om
han icke besinner sigh swettas strax han haf-
wer indruckit Antidotum ; utan heller beflis-
ta sigh then at vthlocka medh något starckare /
eller medh andre vthwårtes Salers brukande.

Icke skal heller then siuke mena sigh strax
hafwa vndsluppie all Sahra / när han allenast
en eller två gånge hafwer swettat / så at
all Förgifftes Wårkan thet igenom skulle was-
ra ifrån hjertat fördrifwin ; utan thet är höge
för Nöden / at han the förste Dagarna / at mins-
stone två eller tre gånge hwar Dag lagar
sigh til at swettas / så frampe han icke wil stå
i Sahra om Helsen och Liffwet.

En heller skal Swettningen hwar gång på-
stå öfwer två eller högst tre Tijmar / at Kraff-
terne icke mycket förswagas ; En heller må
man / sedan Swetten haar begynt driffwa /

E

blotta

blotta Kroppen och låta falla Lustten blåsa på
sigh/ Ty ther aff kan förorsakas/ at Förgifftee
stiger tillbaka i Kroppen; vran man måste al-
tidh medh warma och torra Lijnkläder ale om-
kring afftorcka then flytande Swetten/ och som
offtast ombyta Lijnkläderna och Skioctor.

Then siule måste ock / medan han således
swettas/ medh siite affhållas ifrån Sömpn/ och
om Sömpnen honom hårde anfaller / måste
man hålla honom för Nåsan en Swamp eller
Lijnklåde doppat i Wijn/ eller Rosen-Äickia/
at lucta på.

Så offta then siule hafwer nock swettat /
måste the förswagade Kraffterne strax igen
stärckias / Såsom: Medh Soppa aff vng
höns/ Höner/ Kapuner/ och andre siite Rött-
soppor. Eller Safften aff bemalte Rött söm-
derstöt och prässat/ ther til blandas Äickia aff
blåå Kornblomma / eller Hallon/ eller Rosen-
äickia / eller Gläderäickia / eller Safften aff
Granater/ Eleroner/ sura Pomeranger/ eller i
theras ställe Rutenäickia; hwilka altidh the
stärckande Medicamenter skola tilblandas/
och kunna the Pestilensiske Dwarleswoor för-
dämpa.

Til Kraffternas förstärckande Recipe:
Wälluctande Rosenwart 4. Lodh/ Syre och
Drelinge Wart aff hwart 2. Lodh/ Caneel
Wart

Wacn 1. Lodh / Bernsteen och Pärlor præparat. aff hwart 10. Korn / Citron / Syrup 4. Lodh / Theeta blandas tilhopa. Num. 1. kostar 18. Dre Silfwer Myne. at bruka två gångor.

Item, Recipe, Endivie, Syre / Klådes gräs och Rosenwacn aff hwart 2. Lodh / Halslon / Syrup / sure Granater aff hwart 6. qwincin / Bernsteen præparat. 20. Korn / Swafwelollia 6. gutt. eller Droppar / eller så mycket behoff görs til een behagligh suur Smal / theeta blandas til een Swalckedryck. Num. 2. kostar 12. Dre Silfwer Myne.

Så kunna ock brukas aqua Theriacalis, aqua Carbunc. aqua vitæ Matthioli. Liliij Convallij Wijn / Melissen Wijn: Malwasch medh Extract aff Pärlor; eller bäste Krasse aff Coraller ad gr. 6.

Til hierstärckande Mörpler / Recipe Margarit. præparat. 1. qwincin / sijne Socler smälcat i Berberis Safft 6. Lodh / Ther aff göres effter Konstens Anledning små Kaslor. Kostar 1. Riksdaler och 12. Dre Silfwer Myne. Ther til tiena och syltade Wijn bår och Berberis / 2c.

C ij

Thet

Thet fierde Capitlet.

Om någre åtskillige Tilfälligheters/
som Pestilencien gemeenligen föllia plåga/
Käntelse och curerande, 2c.

Pestilencien anfaller och befänger icke een
Menniska så allena/ utan hafwer altidh
medh sig swåra och fahrlige Tilfällighe-
ter/ hwilka/ åndoch the/ effter hwars och ens
Kroppss Bestaffenheet och Constitution icke
åre altidh enahanda / utan ganska åtskillige;
Icke thes mindre haer man offta försarit thesse
effterfölliande wara the förnämste/ som Pesti-
lencien altidh plåga medföllia: Wij williom
förhenskul om theras Botande korteligen
handla:

I. Först är Bubo, hwilken intet annat
ån en stoor och heetsigh Grefma eller Swulnat/
som wårcker/ är rödh och hård/ skundom pickan-
de/ och wårer på Riötblarna i Nösen / eller
vnder Armarna eller baaf Sronen / och på
Halsen. Then härkommer aff någon förnäm-
ligh Kropps ledemos förgiffedrijswande Kraffe/
som ther til lista såsom reetes aff then slemma
Förgiffets Egenkap.

Undertiden är theenne Bubo eller Grefma
diupe i Rötter förborgat/ och då måste han vth-
lockas/

lockas / oncingen medh Koppars påfæctiander/
Plåster aff Pepparroot och Brunroot/beströdde
medh listet Salt och sönderstötte; Thetta skal
pålåggias i hwarie sex Tijmar.

Men om han är skoor och swullen/ Skal man
medh siijte winlågga siggh at afleda honom ifrån
the förnämste och Hiereat närmeste Ledemoter/
til the ringare och längre ifrån warande/ Säs
som: Om han sitter baat Bronen/eller widh
Halsen/eller vnder Armarna/ måste han ledas
mitt på Armen/eller äth Handleden. Ifrån
Rösen eller Liufkan/ kan han dragas neder på
Låret eller Fotebladet/ ther han beqwemligare
och medh mindre Fahra kan botas/ skåras/ och
then förgiffteige Materien aff honom vdragas.
Här til tienar Plåster aff Brunroot 4. Lodh/
Pepparroot 2. Lodh stötte/ther til blanda skarp
Surdegh 3. Lodh/ alt thetta lockas medh Wijn-
äctickia / och lägges warme på Handleden eller
Fotebladet/ effter som Nöden fordrar; Hwil-
ket skal skee twå heller tree resor om Natten.

Eller tagh Skeelöre twå Näsvar/ skåar thet
smått och stött wål sönder / lägg sedan ther til
tree Aggeblommar/ Salt smått stött 4. Lodh;
Blanda. så wål alt tilhopa/ och lägg thet på så-
som thet förriga. Thet drager kraffteligen För-
giffet ifrån Hiereat.

Eller man medh ett Koppejärn öpnar Hu-
den

den på Frefman/ och låter thet på widh på en
halff Tima steta en Käpp/ sedan kan förbemäl-
te Plåster påläggias.

Eller tagh en stor Rödlöf/ gör then thool/
och fyll honom medh Theriak Andromachi/
tåpp then så til medh samma Stöcke som widh
Hole affkars/ Swep honom sedan i wäta
Blåår/ och låt honom wäl stekias til thet han
blifwer blödt vthi heet Aska. När thet stede är
kal han sönderstötas såsom til ett Moos/ thet
til skal låtas hastewalling i Aickia kokat/ hwar
aff sedan skal göras Plåster.

Eller tagh Riöl aff Lijnfrö och Bolkhorn/
Pulwer aff Zbisroot / Hwite Lillior och Zij-
kon aff hwart 1. Lodh/ alle thetta stötes tilsam-
man/ och medh suffic. quantitate aff Aickia
sammankokas til ett Moos/ thet til skal läggias
Hönse Zster/ särst osaltet Smör/ och Lijnollia
aff hwart 1. Lodh/ thet aff görs ett snare dra-
gande Plåster.

Item. Recipe thet blötesta aff Hwetebrödh
förvran Skorpan / kokat vthi suffic. quant.
aff Klådegråswatn 4. Lodh/ Salt 2. qwinein/
twånne Aggeblommar/ och Hanung quantum
sat. Thet aff görs Plåster.

Sönderstött stor Groodröot kan ock läg-
gias på Swulnaden. Alle förecalde Plåster
skole warne påläggias.

Diachylon medh gummis Vigonis sama
mansatt/droger/skyndar på/och språnget Gref-
man.

Recipe, Zbisroot/stoor Groodrroot/Sy-
reblad/ Lijnröd aff hwart 2. Lodh/ the Skole
Lokas och stötes vchi suffic. qvant. aff Wain/
thet til låtes Basillike Smörja 4. Lodh/ och
görs ett Plåster/ thet leenar/lofsar/gör mogit/
öpnar Såret/och lindrar Wårcken eller Swe-
dan.

Dealige andre sådane Remedier kunna på
stunden i thetta Fallet beredas / sombliga lins-
drigare/ sombliga skarpare/ såsom Grefmans
Bestaffenheet fordrar/ hwilke en Medicus icke
förr skal wända igen at bruka/ än Grefman är
mogen.

Til at draga Wårcken när Grefman är full-
mogen/ skal Medicus medh et Ådersjårn eller
annat fråcande Medel/ Medicis wål bekant
öpnas och språngias/ at Wårcken småningom
kan vchflyta; Men Såret måste sedan wål aff-
strykas och rånfas Morgon och Afton medh
fölljande Remedio: Recipe, Terpentijn/
Klådegråswain / eller Groobladywain offta
twåttat/ 2. Lodh/ en Äggeblomma/ Rosenho-
nung/2c. och Kornmiöl 1. qwincin. Bölden
skal betäckias medh Basillike Plåster.

Eller tagh Hweteemiöl een Skedh/ en Ägge-

E iij

blomma/

blomma/ Swisneister sinaleat 2. Lodh/ godh
Hanung 2. Skedar; Blanda samman til een
Salwa.

Vthi sådant Goll kan man bruka fölliande
cauterio potentiali eller frätande Medel:
Tagh osläcte Kalck/ swart Säpa/ Ungventi
Egypt. aff hwart thera ett halff Lodh/ Rog-
degh fyrat i 8. Dagat/ 3. qwintin/ sublima-
rat och præparerat Qwicksilfwer medh Ros-
senwatt 20. gran. Cantharides 10. gran.
Præcipiterat Qwicksilfwer halff qwintin;
Blanda til ett Ruptorium. Aff thetta Ru-
ptorio skal göras ett Plåster skort som ett
Silfwerunstocck/ hwilket lägges mitt på Gref-
man/ och ther vth omkring lägges thet Defen-
sivum eller Wårsepräster/ som finnes här eff-
ter antecknat om Carbunculo.

Eller tagh osläcte Kalck (släck then medh
Watt) och suur Rogdegh aff hwart thera iijka
mycket/ ther aff görs ett Plåster.

II. Til thet andra år Carbunculus, eller
en Swulnat / som först vthstår som en listen
Spisbolda eller Eeterblemma/ han hafwer med
sigh mycken Klåda och brännande Wårck/ wid-
gar sigh strax vth och ökas skortligen/ tilseens-
des som een stor svartachtigh Blemma/ skun-
dom också gråachtigh eller swart. Thenne skal
strax öppnas och seent igenläkias. Alla sådana
Swul

Swulnader på vth på Kroppen thet han är
Köttfull.

I begynnelsen skal thet på sättias en Kopp/
at thet Pestilensiske Förgiffet kan vthdragas ;
Sedan Koppningen är stedd / skal fölliande
Plåster påläggias / hwilket märckeligen både
vthlockar Förgiffet / gör Bölden mogen / och
särstiller Wahret ifrån thet som sundt är ; Så
som och afftager Skorpan.

Recipe, Theriac Andromachi, thet bästa
Miebridat aff hwart halftannat qwintin /
Zerebinth. i hwijelöfzörz Batn twättat Ett
Lodh / swart Såpa halftannat Lodh / osaltat
färste Smör halffe Lodh / torckat Salt / Dus-
woeträck / Senapsfröd aff hwart halftannat
qwintin / Skorssteen Soot halftannat Lodh /
Rosen Honung Ett Lodh / en Aggeblomme ;
Allt thetta sammanstöces i en Mortare / och
knodas samman til ett Plåster.

Item, Hundetunga Dri / eller Klådegrås /
eller Storegroodrt sönderstötte emellan twåne
Scenar / kunna läggias på Bölden / och offra thet
medh ombytas ; Såsom ock grön Paris Dri.

Sammaledes lindra ock Böldens Hetsigheet
och Sweda / så och vthdraga thet rutene Wah-
ret : Rec. Skonstens Soot 6. Lodh / Salt
3. Lodh / och knodas ihoop medh Aggeblommar
lika som ett Moos.

I Nödfall til at wårja Kroppen omkring
Bölden ifrån Hetsigheet och thes yttermera
Behwidgande / kan thetta Defensivum och
Wårjeplåster brukas: Tagh Boli Armeni
halffe Lodh / Rosen Salwa / Santalini aff hware
Ett Lodh / Socker Saturni halffe qwinein /
blanda thet wål samman i en Mortare.

Når Carbunkelens Skorpa är borttagen/
skal Bölden medh ofwanbemålte Saltwor och
Plåster wål hållas reen at han kan groo ihop/
heelas och upfyllas medh Kött igen.

Sedan kan then sluke också bruka föllliande
Läkedom: Tagh Grooblåd / både aff the smala
och breda / Gläderblåd / Salwie / Ruteblåd
aff hware thera lika mycket; The skåras och
sönderstöcas / sedan medh gode blancke Wijn
kolas / starkt veypråssas / och sillas at ther aff
kan blifwa een Kanna full / lägg sedan ther til
hwijs Ingefår 2. Lodh. Här aff dricket hwar
Morgon en litten Drick / hwilket skal stee i
nijo Dagar; Så skal han medh Guds Hielp
blifwa hulpin.

Wisdare skal man widh sådana Frefmars/
Swulnaders och Bölders läkande granneli-
gen toga sig til wahra / at icke antingen thet
förgiftiga Exerwahret och Plåstren / eller an-
dre pålagde Medicamenter, aff någon hand,
ceras eller crampas medh Fötterne; vthan ale
sådane

sådant måste länge affslides bortbåras / eller i
Jorden nedgraswas / eller ock vpbrännas : Ty
thet kan lätteligen aff theß widrörande / och med
sin förgiftige Smitta een Menniskia skada
och befängia.

III. För thet eridie / är Pestilens Feber
eller Hetsigheet / som gemeenligen föllier medh
Pestilencien / och haer sine Quarleswor vthi
the besmittade / hwarföre the och lijda en häff-
tigh Brona i Bröste och kring om Hiertat.
Hvilket Accident kan lindras och förtagas
når then siute offta tuggar och nedswälgiar små
Snycker aff Citroner medh Socker beströdde/
sure Kirsebår syltade / Pulpa Tamarindo-
rum, Wijnbår / syltat Berberis / Syrup aff
Citroner / Granater och Stolentroser / små Ka-
lor suursockerade / eller Oxylaccharata, gjorde
aff Berberis Saffe.

Thernåst skal vnderskrefne Epithema eller
Salwa läggias på Hiertat / Lefren och Hand-
lederne : Togh Rosenwatt 8. Lodh / Lactule /
Siöblad / och Drecungeörs Watt aff hwart
thera 5. Lodh / Rosenäctia / aff Hallon eller
Brambår aff hwart 2. Lodh / / Spec. diarr.
Santalini, Diámarg. Frigid. aff hwart the-
ra Ett qwintin / Thetta blandas tilhopa til en
Salwa som med ett dubbelt Lijnläde skal kume
päläggias. Sammaledes kan man lägga på
Hand

Handlederne/ Tassegräs/ stött Ruta medh Ros
senäckia bestänckt / och göra thet såsom ett
Plåster.

IV. Til thet fierde/ Föllier effter thenne
hetzige Feber, en häffstigh Först/ then man kan
lästia i thet man tager suur Citron Syrup
2. Lodh/ Citron Saffe 1. Lodh/ Jordbärs/
och Cardebenediche. Watern aff hwart thera 3.
Lodh/ och gör thet aff en Driek. Eller tagh
Kornwatern/ som således kan beredas: Tagh
reent Korn två Näsvar/ Corinther en Näs-
wa/ Anijs halffte Lodh/ Caneel och Lachris aff
hwart thera halffscannat qwincin/ thetta/ förwran
Kornet/ skal sönderstödas och låtas i een Kan-
na medh 4. Skålpund Watern; Hon skal wäl
medh Suurdegh tilsäppas och sättias i en Kätz
till Watern / sedan kokas i två Tijmar; När
thet är kallt blifwit / skal thet sillas genom ett
Linnklåde och gifwas then stuke at dricka; Om
enon tyckes then Drieken wara förmycket söde/
kan han thet til blanda Aickia så mycket ho-
nom täcktes.

Ellies skal man ock offta hålla vnder Tun-
gan och låta försmälta ett listet stycke aff Prus-
nellesteen/ som nästan fram för alle andre Me-
dicamenter haer en synnerligh Egenkap til
at styra hwariehanda onaturligh öfwerflödand-
de Hetta/ och släckia Försten.

Item,

Item, man skal offra Stöllia Munnen medh
friske Källewatt / medh något listet Atickia be-
blandat; Eller taga klart och måtteligh starkt
Söl / låta thet i något Socker och steekt Bröd;
Hwilket man kallar Kallskål.

V. Gör thet femte / Händer och skundom
at Tungan blifwer torr / förbränd och skruncken /
såsom och spricker sönder / och öfwerdrages med
en stummigh Wäckla; Så är först nyttigt med
liumt Kornwatt wäl Stöllia Munnen / sedan
medh något Instrument aff Järn / eller een
Silffskedh alt Sleem och Dreenlighheet affstra-
pa / rånsa / på nytte Stöllia och smörja medh söl-
liande Saffe:

Tagh Qwedenäplekärnar / Pfyllij något söns-
derstöcte aff hware halstannat qwincin / Tra-
gacanthi halffe qwincin / The blötas vthi 4.
Lodh Rosenwatt / til thet thet aff blifwer en
tioct Saffe / hwilken präffas genom ett grosse
Lijnkläde / sedan blanda thet til Rosenhonung
2. qwincin / Siolen Syrup Ett Lodh / blanda
så wäl ihoop til en Syrup.

Thet til är och sölliande Surgellwatt nyt-
tigt at Stöllia Munnen medh:

Recipe, Grooblady / Prunelle / Jordbärs
och Syre = Watt aff hware theta 4. Lodh /
Diamori 4. Lodh / Rosenhonung Ett Lodh /
Bränd Alun / Prunelle Salt aff hware theta
4. gran

4. gran. Ther aff görs ett Burgell/Waen
til at offra Stölia Munnen.

Item, Recipe Sem. Pfyllij Ett qwin-
cin/aff Qwedenäplekärnar 40. gran. Gum.
Tragacanthi 30. gran. Socker Candi smäl-
tat i Prunellewaen halffcannat Lodh / eller så
mycket som behoffe görs / ther aff göras Knap-
par som Humblekoppor / aff hwilka man altsidh
skal hafwa en i Munnen.

VI. För thee stette / Plågar och stundom /
stoor Huswudwärd / som kommer aff the för-
giffade och herlige Dunster vp til Hiernan /
mycket plåga then siula / hwilken ey lätteligen
kan heel förtagas / så länge något aff the stemme
Suchtigheters Materia är qwar i Kroppen ;
Dock kan Fiolen Syrup blandat medh Endis-
wie Waen offra brukat förtryckta Dunsterne /
och söllande Plåster liume lagt på Huswudee /
lindra Wärdken : Recipe Persike och bitter
Mandellärnar aff hware 3. qwincin / Dills
och hwise Walmoze. Gröd aff hware halffcan-
nat qwincin / Thetta stötes i en Steenmortare
medh suffic. quant. Groobladywaen / och Hyl-
leträs Blomsters Waen / ther aff bliffr een Beh-
presning aff hware 14. Lodh / hwar til blanda
Rosenaticka 3. Lodh / Prunelle Steen Ett
qwincin / och röör så ale hoop. Behi thenne
Musten skal man doppa Lijnkläder / sedan nå-
got

got lifet wiffda vthu them / och lägga them
lummie på Annet och Zinningarna; Hvilkee
man offta måste göra.

Item, Rosenwatt 12. Lodh/ Rosenättelia
3. Lodh/ thet hwista aff twänne ägg/ skola gan-
sta wäl sammanblandas/ sedan läggias på dub-
belt Linkläde/ och bindas på Annet.

VII. Til thet stunde/ är Wanwettigheet/
förorsakat aff the hezige/ Karpe och förgiffige
Suchtigheter som anstöta Hiernan: Henne kun-
na samma Remedier förtaga och stilla/ som
äre förenämpte om Huswudwårcken. Theß
förvtan kunna Annet och Zinningarna smörjas
medh then Alabaster Salwa som finnes beredd
på Apoteken. Item, Recipe Conserv. aff
röde Roser/ Alabaster Salwa/ Popell Salwa
aff hware 3. qwincin/ Muskät Ollia etc halffe
qwincin/ Saffran 10. gran. The blandas til-
hopa och sedan vthi Blåar läggias på Annet och
Zinningarne.

VIII. Til thet ottonde/ Skeer ock i Pestla-
lens Siukdom Beswimmelse och Hiertebåswan-
de/ när Hiertat blifwer ängzligte och hårdt an-
kastat/ och Siukdomens Förgiffigheet ijdleli-
gen förtärer theß lifflige Safft och Must/ som
är Warman och Spiritus, hwar aff thet ände-
ligen warder förswagat. Thetta måste man
hasteligen medh stärckande Medicamenter
föres

förefomma/hwar til äre tienlige: Caneelwaen/
ther vthi Extract aff Pärlor äre smältade/ när
man enom thet ingiswer een Ekedh eller twän-
ne vthi sielfwe Beswimningen/ och man håller
Rosenätickia för Näsorne at lucta på; Tins-
ningarne medh Pulsen på Handleden sampt
Senorne skola sachteltgen risswas medh Rosen-
waen beblindat medh listet Rosenätickia; Els-
ler ock smörries Näsebororne och omkring Hjer-
tat medh Cicrone, Mustläte, Canele, Bernstens
och Rosmarijn Balsam eller Ollia. Besee
här om wijdare thet som är anreknat widh An-
dan på thet tridie Capitlet.

Omkring Hiertat lägges föllliande Epithe-
ma eller Dmslagh på något warmachtigt: Tagh
wälluchtande Rosenwaen 6. Lodh/ Melissæ, el-
ler Hiercans Frögdz och Drecungewaen aff
hwar 3. Lodh/ gode Wijn 2. Lodh/ rödh Co-
ralle Pulwer præparat. 1. qwintin / Spec.
Cordial. 2. qwintin; Blanda tilhopa/ och
lägg på medh ett dubbele Lijnkläde.

IX. Til thet nijonde / Är Beswärligheet
til at andas/ eller swär Andedrächt/ så och ges-
spande och raapande/ som kommer them siukom
vppå aff tioccka Suckrigheter / eller Skadelige
Wäckor / hwilka vpfylla Brystet inwärtas
(ther til är Kännetecken een torr Hosta) eller
hängia widh Magemynnen/ och beswära Mes-
äth

delhinnan som ächffillter Brystet ifrån Bufen;
hwilket man aff the små Nestwens Swårheet i
werka Sijdan wårckia kan. Thesse Fuchthiges
ter resolvera och förskingra sin Dropar Nijs
Ollia/eller Angelik Ollia/ eller och Rumin
Ollia intagen med två eller tree Skedar Wijn
eller Cardebenediche Waen; En thesse vthdriff
wa genom rapande the tiocka Fuchthigeter.
Thee samma göra ock ett stycke Zedfårs Root
ätin och nedswälgd / sampt syltade Pomeranz
Skaal.

X. För thet tisonde / Händer vnderisden
at the befängde aff Pestilencien falla vchi en
tung och diup Sömpn/ aff the tiocka Fuchthiges
ter som stisga vp til Hiernan / och betaga thes
små Senors Lopp eller Rörelse. När thet skeer
skal man grant achta / at then siule altsidh vp
wäckies / och medh liuflige Samtaal lockas och
hindras ifrån Sömpnen; Hufwudet / Armar
na / Händer och Fötter risswas sachteligen medh
warma Lijnkläder / på thet the groswa Fuchthiges
ter må minskas och förskingras.

Stöte Peppar blandat i Nicotia kan ock drop
pas then siule i Näsbororne / at han kan komma
til at prusta. Item, grön Ruta sönderstöte med
Salt och Nicotia / kan hållas för Näsan at luchs
ta på.

En Knapp giord aff fölliande Saler och
blöte

blöet i stark Rute Aickia / kan också hållas then
suke för Näsan: Tagh Väswergäll 1. qwin-
cin / swart Ruminfrö 1. halff qwincin / Zedfar /
Angelika 40. gran. Lagerbår 15. gr. Stöt
thee smätt och binde i ett fint Lijnklåde / låt se-
dan then suke som offkast thet på lucta.

XI. För thet elloffte / Ar förmycket wa-
lande / hwilket om thet går öfwer Mättan / kan
thet lätteligen förirra och turbera Förnuftet /
och Krafterna förswaga / för the skarpa och
hetzige Suchtigheter skal / som stiga vp til Hier-
nan och honom beswåra; Skal man förhenskul
then suke sådan Somplösa förtaga / och laga at
han kan komma til Sömpns / Således at han
then stunden man bör sofwa / ligger i ett mörkt
Rum / och man alcomring är stilla och cyst / Se-
dan lägges honom på Annet och Zinningarne
fölliande Omslagh: Tagh hwijt Walmogeströ 2.
Lodh / och Persike Kärnar 1. Lodh / stöt them
wål små och blanda thet til thet hwijta aff ett
Ligg / Rosenwaten 4. Lodh / Swiindöd; Lact-
tule / Siöblad; och Rosen Aickia 2. Lodh. Alle
thetta skal länge stötas och wål blandas / sedan
tagas i ett dubbel Lijnklåde och läggias lium
på then suka.

Eller / tagh hwijt Walmogeströ 2. Lodh /
Coriander præparat. 1. Lodh / Lacttulefrö
halff Lodh / Santal. alb. halffannat qwincin /
Roser /

Roser/ Sioler/ Siöbladh aff hwart 1. Nästwa
Zhesse sönderkorne och stötte skole insys i een
groffe Lijnkläde och ther aff göras en lång Pos-
se/ som kan räcka öfwer Hiesan och både Zin-
ningarna; Zhenne bestänckes medh Rosens
wacn/ther til något listet Aetelia skal wara blan-
dat/och bindas sedan på Huswudet.

Scarcke och wäldsamlligen sömpnwärckande
ting/ såsom Balmogesaffe och Udelruna skal
man altsidh taga sigh wahra före/ medh mindre
ytersta Nöden thet fordrar.

XII. Til thet tolfte/ Komma ock offta
them slukom på Wämjelse och Bpfastning och
aff thet ihopsamblade Förgiffte och Dreenligheet
i Magen. Här bör man märckia/ at om Bp-
fastningar enom påkomma i begynnelsen på
Giuldommen/ skal man them ey lätteligen och
obetänckt stilla/at icke aff the stemme Wätstor/
hwillka Naturen gärna wil från sigh driifwa/
när the blifwa qwarewungne/ måtte blifwa nå-
gon större Glemheet och Förrottenheet. Men
then Bpfastning/som synes öfwergå Naturens
Mätt och märckeligen förswaga then slukas
Krafter/ måste man emootstå och affstyra.

Således/ stilla Bpfastningen två eller tree
Gledar Wijn/ ther vthi Neglikor/Mastix aff-
hwart halffe qwincin/ corra Roser een hand
full/ äre kokade. Magen smörres vthwärttes

medh Rosen, och Mastix, Olia tilhopa blandas
de/ sedan lägges ther på een steekt Bröd/ Pisswa
som är medh warm Wijn/ eller Rosen/ Aickia
bestäncke/ och beströdd medh Pulwer aff Mas
stix och Neglifer.

Somblige taga en warm Tegelseen begutin
medh Rosenwaen och Rheiskt Wijn/ sedan i ett
dubbele Klåde inwetwat / och lägga honom på
Magan/ hwat medh the stilla Bplastningen.

XIII. För thet trettonde, måste man haf
wa granna acht på Appetitens förlorande el
ler Maatledan. Om någze stemme Wæstkor
äre/ til åswentyr i Magen heller Lefren/ skole
the småningom förminskas / och samma Lem
mars Kraffter beqwemligen stärckias.

Appetiten eller Maatlusten upwäckia aff
sin besonnerlige Art och Natur/ alle ting som
sure äre; Säsom all Spis medh Aickia eller
omogne Drufwor kokat. Hwarföre kan hwar
och en effter sin egen Lust och Godnyckia bereda
sådana Maat/ och offta gifwa then stuka; Ty
somblige hafwa meer Lust til thet sure är; som
blige til söte. Skal man förhensskul ey ale för
wågra then stuka thet han lystet åth/ althensstund
offta är händt at hwad then hungrande Patien
ten haar begarat/ och honom är nelat/ haar list/
wål/ när han sådant haar bekommit och begärli
gen ther aff åtle/ befordrat honom til sin Halsa
igen.

igen. Ty thet som medh Begärligheet och Lust
intages/ kan snartligen off Naturen förändras
och sammankolas/som Hippocr. säger 2. A-
phor. 38. och 50.

XIV. För thet fjortonde/ Såsom man
haftwer sagt/ at Bplastandet ey obetänkt bör
skillas när thet behöfwes; Alltså skal man ock
achta thet samma om Buklopp eller Scoolgång/
så frampt then icke orsakar Kraffternes märcke-
lige förswagande; Ty thet medh vthtomas
många förrottade/ stinckande och förgiffige
Dreenligheter vthu Inelstverne och Krösådram-
na. Men om Kraffterne förmycket thet ige-
nom förswagas/måste endeligen sådant flytande
skillas. Then siuke måste offta bruka Skogzpru-
neller insyltade medh Socker/eller thet Syrup.

Thet til tierna ock Conserva aff röde Roser/
reena syltade Dvedenäpler/Mandelmiölck/2c.
Magan skal smöras medh Mastix/ och Dwe-
den/Olia aff hwar thera halff Lodh/ Blanda
i hoop til en Salwa.

Maat skal gifwas then siuke som förstoppar
och fylter. Drickten skal vara klart och gammalt
Söl/ thet vthi en Skiffwa steekt Brödh medh
visswie Mastix skal läggias. Ty thet öfrige kan
man sökia Medicum.

XV. För thet femtonde/ Bör man achta
at så länge Siukdomen wahrar / så är Bukens
För

Förstopning skadeligh / för the stemme och giff-
tige Dunster som ther aff komma och stiga vpp
til Hiertat och Hiernan; Förhenskul måste
man laga at Liffwet är alltidh löst och lindrige.
Förstopningen kan lätteligen öppnas hwar an-
nan Daggh / antingen medh Scooltappar eller
lindrige Elskterer / Och thetta effter som Siuks-
domen fordrar / eller Naturen kan tohla; Säs-
dana Saker finnas på Apoteket beredde.

Them som inee kunna fördraga Elskterer /
kan man gifwa Moos aff Casia halfferiidie
Lodh / Sythet lindrar och lätteligen öppnar Liff-
wet. See här om wissdare i thet tridie Capitlet /
om lindrande Medicamenter.

XVI. För thet sextonde / Händer och stum-
dom at Blodh vchbrister vch Nasorne på the
siuka; Säsom plågar hända them som sällige
äro / och på Qvinnor som icke hafwa sin natur-
lige och ordenlige tisdh: Blifwa Kraffterne
ther igenom förswagade / måste Blodflycandet
medh all flit stillas; Hwarföre til at affleda
Blodet skal man binda wäl til om Armarna och
Benen medh Band / och sättia Käppar antin-
gen i wecka Sijdan eller nedh på Fötterne. På
Annet lägges thetta Epithema: Togh Croo-
blad; och Tassegräs: Wæn off hware 6. Lodh /
Rosenaticlia 4. Lodh / thet hwitæ aff twänne
Ugg / Blodsteen och Armenist Bolus aff hware
Ett

Ett qwincin/ Brunellesteen halffcannat qwincin/ Blanda tilhopa och doppa thet i ett dubbele Lijnklåde/ lägg sedan på Ännet.

På Måns Personer/ när Blodet vchbrister aff Nåsan/ kan man inweswa Testiculos i ett Lijnklåde doppat i Rosenäcticia/ eller Wijnäcticia/ thet stillar strax Blodet.

Item, När man håller för Nåsan at lucta på ett Lijnklåde som är doppat i Rosenwain/ vch hwilket Campher är smältat / stillar strax Blodet/ &c.

Och är så theta thet man korteligen haat welaat författa om thene fahrlige och häffige Smittesjukan/ som bland Menniskiofönet är then grufweligaste och förfräckeligaste Sjukdom/ anseendes här vch lånan förnämligast Gudz Ähra/ Sedan Fäderneslandzens Nytt och becrängde Jäm Christnes Wälfärd / gagn och goda.

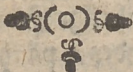
Then ewige och alzmachtige Gudh/ aff sin Gudsdomlige Nåde och Barinhertigheet gifwe til thesse Låtedomar Krafft och Wälsignelse/ aff sin Faderlige Miltansamheet thesne häffige Smittan länge bore från oss affwände / nådeligen / för Christi skul oss så för then/ som andre fahrlige Sjukdomar och Syndestroff förskonandes / på thet wij hwar medh
annan

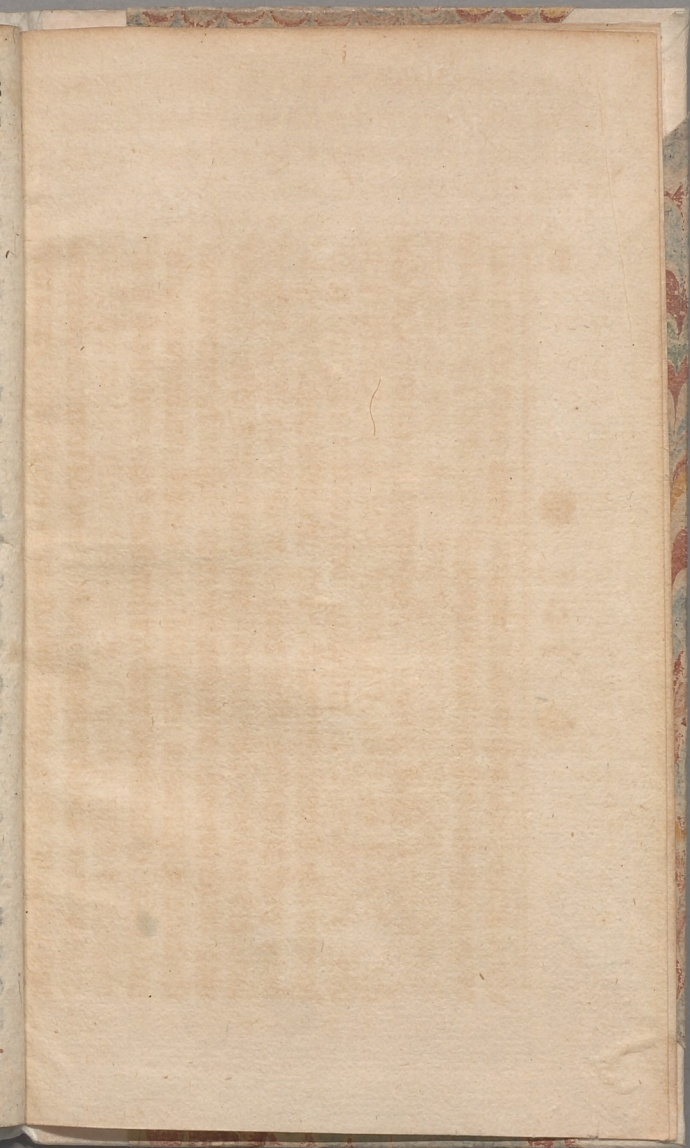
annan tryggeligen honom i sice Tempel tiena
kunde/ och flere wåre Salighees Medel säferli-
gen bruka! Honom wåre Åbra/ Loff och Priss
nu och i Ewigheet. Amen.

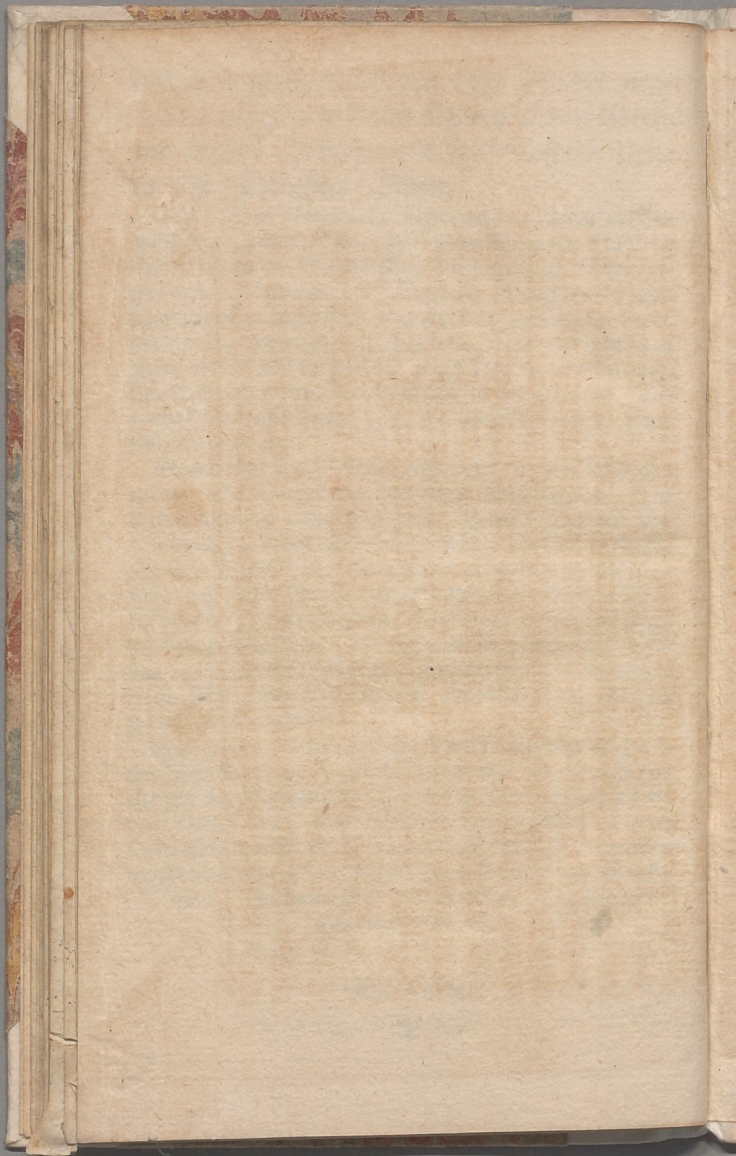
Effter som förgåt är i thet andra Capitlet för-
måla om Giffstilder; Wil man här medh fåå Ord
ther om röra: Giffstilder äre somblige förgifti-
ge/ och berömmas aff mångom; Doch måste then
them brukar taga sigh til wåhra at han icke blifwer
förmycket swetugh/ ty thet kan lätteligen hända at
Sörgiffet/ när thet blifwer aff Warman resolverat,
slår sigh igenom Swetteholen in til Zierrat / och
förorsakar antingen häfftige Siukdomar / eller
sielfwe Döden.

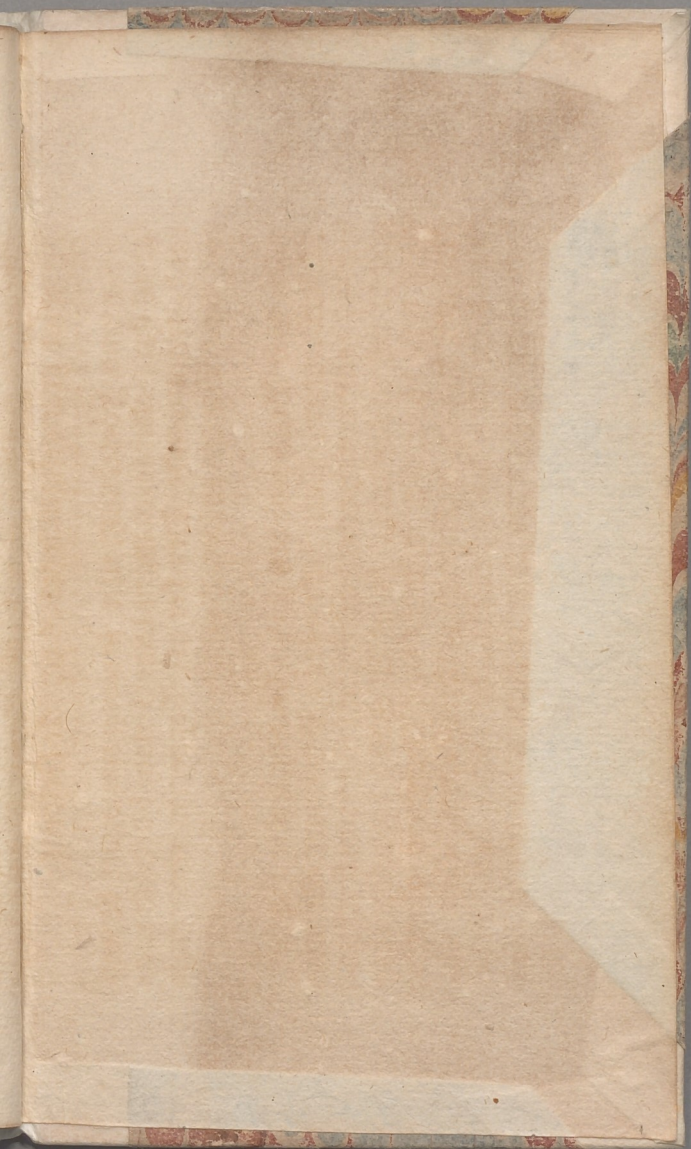
Somblige äre Widsteperlige/ aff en part vpdichs
tade / icke så mycket at borttaga Siukdomar / som
Penningarna vthu Pungen; Zwar til höra the
frenhelige Munctar / och andre Sträte Löpare
som aff Widsteperlse betagne ther medh andre föra
föra/ och sällia Swärdsbress/ Beläcer/ Dödas Aff-
leswor/ och annat sadant Sicks Sack / thet the skole
hängia på Halsen. All sadant är platt oljudeligit
och ogudachtigt/ effter som thet drager cen Men-
skios Förtröstan ifrån Gudh/ som Skaparen är/ in
på blotta Creaturet.

Somblige äro Naturlige/ hwilke ändoch the hafa
wå föga Kraft/ äre doch i then måttan nyttige/ at
the gifwa någorlunda Modh och Driftigheet them
som them bära / och ljka som inbilla enom ibland
smittesamma Siukdomar ett friskt Modh/ hwilket
mycket hielper til at fördrifwa förgiftigh Siuk-
dom. Sådana äro Berusteen/ Saphir/
Ziacinth/ 2c. 2c.

www.books2ebooks.eu